

עיון בכתובה התלויה על גבי הכותל

קלח. אין היתר לקרוא בכתובה, ואפילו אם היא תלויה כתמונה על גבי הכותל, וראה הערה^{ר"ח}.

לימוד חכמות

קלט. הפוסקים נחלקו אם מותר לקרות בספרי חכמות^{ר"ט} בשבת או שגם בזה גזרו שמא יקרא בשטרי הדיוטות^{ר"י}. ולהלכה כתב המשנ"ב דהמנהג להקל והוסיף שירא שמים ראוי להחמיר בזה^{ר"א}.

רח. כתובה היא שטר בעלמא ואינה חפצא של מצוה, ואף שהיא שטר השייך לעסק הנשואין והוא נכתב מחמת תקנת חכמים, מ"מ אין בו קדושה כלל, ולכן יש בו לכאור' איסור שמא יקרא בשטרי הדיוטות. [ולדעת הרמב"ם המובא בהערה קצ"א כתובה היא עצמה שטרי הדיוטות]. ועיין דרכי משה סי' ש"ז ס"ק ח' שהביא את דברי הסמ"ג שגט אינו מוקצה בשבת משום שאפשר ללמוד ממנו דיני כתיבת גט. אמנם אין משם ראייה לנידון דכתובה, דאפשר שגט אינו כלול כלל בשטרי הדיוטות הואיל וכל עסקו בענין של איסור והיתר, וכן מסתבר ששטר קידושין מותר לקראו ואינו בכלל שטרי הדיוטות. אמנם יש לעיין באופן שכל מטרתו בעיון זה ללמוד את דיני כתיבת הכתובה אם בכה"ג שרי. אך א"כ לכאורה יהיה מותר לעיין גם בשטרי חוב הכתובים לפי דקדוקי הלכות שטרות אם תהא מטרתו ללמוד מהם סדר כתיבת שטר חוב ועיין לעיל הערה קצ"ו במה שנסתפקנו, וצ"ע. וכתב מו"ר הגר"ש אויערבאך שליט"א כתובה היא ענין של מצוה, וללמוד דיני הכתובה בכלל, אבל שטרי חוב כל עניינו לצורך עובדין דחול.

רט. הפוסקים לא פירשו מה כלול בענייני חכמות, ולענין מדעי הטבע וחכמת התכונה והרפואה פשוט שהם בכלל ספרי חכמות וכמבואר ברשב"א וברמב"ן שהביא הב"י. ומסתבר שלימוד אומנות אינה בכלל חכמה כגון לימוד נגרות וכיוצ"ב [וצ"ע מש"כ הגרשז"א זצ"ל בספר שש"כ פרק כ"ט הערה קט"ז לענין קריאה בספרי בישול], וכן מסתבר דחכמת המסחר אינה בכלל ענייני חכמה, ויל"ע אם תורת הכלכלה חשיבא חכמה. ולענין לימוד היסטוריה, נראה דלכאורה שאין זה בכלל לימוד חכמות, וכן משמע בפוסקים שהתירו ללמוד ספר יוסיפון משום שיש בו דברי מוסר ויראה ומשמע דבספר היסטוריה גרידא שאינו כלול בדברי מוסר אינו בכלל ספרי חכמה.

ר"י. דעת הרמב"ם בפיהמ"ש ריש פכ"ג משבת דאין היתר לקרות בשבת אפילו בספרי חכמות, והרמב"ן והרשב"א התירו בזה. [הובאו דבריהם בב"י סי' ש"ז]. טעם המתירים נתפרש בב"י בשם האגור שהוא משום דחכמה היא ואינה דומה לשטרי הדיוטות [ואפשר שהראשונים אזלו בזה לשיטתם, דאם שורש האיסור של קריאה בשטרי הדיוטות הוא שמא יקרא בשטרי ממון י"ל דעניני חכמה לא מיחלפי כלל בשטרי הדיוטות. אך להרמב"ם שטעם האיסור שלא יהיה כדרך חול [וכפי שהבאנו לשונו לעיל הערה קצ"א] ויבוא למחוק י"ל דגם לימוד חכמות הוא דרך חול].

ר"א. סי' ש"ז ס"ק ס"ה.

לימוד למבחן

קמ. מותר ללמוד בשבת למבחן אם המבחן עוסק בלימודי קודש כגון תנ"ך או הלכה וכיוצ"ב. ולענין לימוד למבחן בלימודי חול ראה הערה ר"ב.

צרכי הגוף

קמא. מותר לקרוא בשבת דברים שיש בהם צורך הגוף ר"ב. ומטעם זה מותר לקרוא ידיעות הקשורות לעניני בריאות כגון מאמרים העוסקים בתזונה נכונה או בשאר הנהגות המועילות לבריאות.

ריב. בענין לימוד למבחן בלימודי חול בשבת עיין להלן בפרק זה סעיף ק"צ שכתבנו שיש לדון בזה מצד כמה נידונים, ומכללם גזירה שמא יקרא בשטרי הדיוטות, ועיי"ש שכתבנו שאם הדבר כלול בלימוד חכמות ה"ז תלוי במחלוקת הראשונים שהובאה לעיל בסעיף הקודם, ועיי"ש שהמשנ"ב כתב שהמנהג להקל ויר"ש ראוי שיחמיר בזה [ועיי"ש בהערה שכתבנו לדון מה כלול בלימוד חכמות].

ריג. עיין טור סי' ש"ז סעיף י"ד שכתב וז"ל מצאתי כתוב מה שרגילין עתה שקורין בכתבים שהובאו בשבת לפי שאין יודעין למה הביאום ושמא יש בהן צורך הגוף, ולא דמי לשטרי הדיוטות שאין בהן צורך הגוף כלל, ואין נראה הטעם מספיק עכ"ל. ונראה מדברי הטור שההיתר של צורך הגוף אינו מטעם דחיית איסור קריאה בשטרי הדיוטות, אלא דנייר שכתוב בו צרכי הגוף לא מיחלף בשטרי הדיוטות כלל [וכעין מה שהבאנו לעיל הערה ר"י בענין לימוד חכמות לדעת הרמב"ן והרשב"א]. והטור נחלק משום שסובר שאין החשש שיש באגרת צרכי הגוף מצוי, לכן אין בזה סיבה המתרת, ולפ"ז אגרת או מאמר שיש בהם צרכי הגוף מותר לקראם בשבת אף אם קראם כבר בימות החול כיון שאין כאן חפצא של שטרי הדיוטות כלל, ואין אנו צריכים שהקריאה של האדם תהיה לצורך [ומש"כ המשנ"ב סי' ש"ז ס"ק נ"ג שאין לקרות באגרת שלום שיודע מערב שבת מה כתבו בה, כוונתו שקרא את האגרת מערב שבת וראה שאין בה מצרכי הגוף ולכן אין היתר לקרואה בשבת]. ונראה דמותר מטעם זה לקרוא מאמרים שיש בהם צרכי הגוף אף אם הם עוסקים במכשירים ששימושם אסור בשבת וכגון מאמרים העוסקים בסכנה בשימוש בסוג מסויים של מכשיר חשמלי וכיוצ"ב, דנהי שאין הוראות אלו נצרכות לשבת מ"מ לא מחלפו כלל בשטרי הדיוטות.

[ויש לדון דשמא לדעת הרמב"ם שהבאנו לעיל הערה קצ"א דאיסור שטרי הדיוטות אינו מחמת גזירת שטרי ממון אלא שלא יהיה כדרך חול, ה"נ אפשר שגם כתבים של צורך הגוף מעין אלו, שאין בהם צורך שבת כלל, הוו דרך חול [כעין מש"כ לעיל הערה ר"י לענין ספרי חכמות], ורק אם יש צורך הגוף הנחוץ לשבת זו מסתבר שהאיסור של קריאה בשטרי הדיוטות נדחה משום הך צורך. וכשם שלגבי עיון ברשימת אורחים אין זה כלול בשטרי הדיוטות עצמן רק גזירה שמא יקרא בשטה"ד משום שהרשימה עוסקת בנידון צרכי סעודה הנעשית בשבת]. אמנם אפשר שצרכי הגוף חשיבי כצורך מצוה ושרי אף להרמב"ם.